

BAROMETAR POSLOVNOG OKRUŽENJA MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA U SJEVEROISTOČNOJ BIH

Ova publikacija je izrađena u sklopu projekta Konkurentni regionalni ekonomski razvoj u SI BiH – CREDO, kojeg finansira Švedska agencija za međunarodni razvoj i saradnju Sida, a sprovodi Udruženje za razvoj NERDA.

Dokument pripremio Slaviša Stajković,
NERDA Menadžer za projektno planiranje

Tiraž: 500 komada

Tuzla, decembar 2011.

SADRŽAJ

Uvodne napomene	3
● Definicija	3
● Primjena	3
● Korisnost	3
● Metoda rada	4
Rezultati poslovanja, trenutni i očekivani nivo razvoja u periodu od 6 mjeseci	5
Ukupna proizvodnja	7
● Metaloprerađivački sektor	8
● Drvoprerađivački sektor	9
● Prehrambeni sektor	10
Narudžbe sa inostranog tržišta	11
● Metaloprerađivački sektor	12
● Drvoprerađivački sektor	13
● Prehrambeni sektor	14
Narudžbe sa domaćeg tržišta	15
● Metaloprerađivački sektor	16
● Drvoprerađivački sektor	17
● Prehrambeni sektor	18
Zalihe i zalihe vezane za proces proizvodnje	19
● Metaloprerađivački sektor	19
● Drvoprerađivački sektor	20
● Prehrambeni sektor	20
Broj zaposlenih	21
● Metaloprerađivački sektor	21
● Drvoprerađivački sektor	22
● Prehrambeni sektor	22

Rezerve proizvoda	23
● Metaloprerađivački sektor	23
● Drvoprerađivački sektor	23
● Prehrambeni sektor	23
Puni kapacitet sa mašinama i sredstvima rada	24
● Metaloprerađivački sektor	24
● Drvoprerađivački sektor	24
● Prehrambeni sektor	24
Nedostatak radne snage	25
● Metaloprerađivački sektor	25
● Drvoprerađivački sektor	25
● Prehrambeni sektor	25
Najvažnije prepreke za razvoj	26
● Metaloprerađivački sektor	26
● Drvoprerađivački sektor	26
● Prehrambeni sektor	26
Promjena i procjena profitabilnosti	27
● Metaloprerađivački sektor	27
● Drvoprerađivački sektor	28
● Prehrambeni sektor	28
Zaključna razmatranja	29

Uvodne napomene

U okviru projekta „Konkurentni regionalni ekonomski razvoj u sjeveroistočnoj BiH – CREDO“ (CREDO), Udruženje za razvoj NERDA od 2008. godine vodi aktivnost ispitivanja predstavnika najproglavnijih industrijskih sektora za područje regije koju pokriva. Želja nam je da kroz uvođenje popularne metode za ocjenu poslovnog okruženja pružimo kvalitetan i vjerodostojan prikaz poslovnog okruženja u regiji, posmatran kroz prizmu samih privrednika.

Ovaj način procjene poslovnog okruženja pruža obilje korisnih informacija svim onim pojedincima, organizacijama i institucijama koji se bave problematikom ekonomskog razvoja.

Također, budući da je metoda usklađena sa svjetskom praksom praćenja ekonomskih kretanja i procjene poslovnog okruženja, ovaj dokument može predstavljati i koristan izvor informacija za sve one zainteresovane strane iz inostranstva koje imaju ili planiraju ostvariti poslovne kontakte u sjeveroistočnoj BiH (SI BiH).

Pred Vama je peti broj MSP barometra, koji obrađuje period 2010. – 2012. godina, odnosno mišljenja o različitim ekonomskim parametrima vezanim uz taj period.

U narednim redovima možete naći osnovne informacije o ovoj metodi istraživanja tržišta, modalitetima upotrebe, kao i informacije o metodama koje je Udruženje za razvoj NERDA koristilo u kreiranju ovog dokumenta.

Definicija

Barometar je suvremeno koncipirana metoda istraživanja tržišta koji služi za procjenu, ispitivanje i određivanje stavova, mišljenja i vrijednosti definirane grupe ispitanika.

Primjena

- Istraživanje **trendova na tržištu**
- Istraživanje **trendova unutar preduzeća**
- **Interna** (stavovi zaposlenih, saradnja među odjelima, razvoj kompetencija, profesionalna orijentacija itd.)
- **Eksterna** (stavovi i potrebe i navike kupaca, tržišna pozicija i svijest o proizvodu, istraživanje tržišta pred lansiranje novog proizvoda, mjerenje zadovoljstva kupaca).

Korisnost

Kontinuiranim tržišnim istraživanjima, eksternim ili internim, korisnik Barometra ostvaruje brojne koristi od kojih ističemo:

- ostvarivanje komunikacije s klijentom u cilju poboljšavanja proizvoda i izgrađivanje lojalnosti;
- ostvarivanje komunikacije sa zaposlenima u cilju poticanja timskog rada i poboljšavanja učinkovitosti organizacije;

- povratna informacija o mišljenju i zadovoljstvu potrošača, o imidžu brenda ili kompanije, o učinku promotivnih aktivnosti, o trendovima i konkurenciji;
- pristup rezultatima u realnom vremenu i mogućnost brze reakcije i prilagodbe zahtjevima potrošača;
- upoznavanje javnosti/kupaca/zaposlenika s novostima u ponudi/poslovanju preduzeća;
- identifikacija segmenata poslovanja u kojima je nužno uvesti promjene;
- upravljanje i donošenje odluka na osnovu tačnih informacija (činjenica);
- potpunu kontrolu istraživanja – pouzdanost rezultata.

Metoda rada

Udruženje za razvoj NERDA se u kreiranju Barometra odlučilo za ispitivanja trendova na tržištu, iz ugla privrednih subjekata koji djeluju u okviru industrijskih sektora koje NERDA prati kroz implementaciju projekta CREDO.

- **Kreiranje upitnika**

Upitnik obrađuje mišljenja ispitanika o segmentu prodaje, zaliha, uposlenih, iskorištenju instaliranih kapaciteta, identifikaciji prepreka za razvoj, kao i procjenama rezultata poslovanja u proteklom periodu, te očekivanja o istim u narednom periodu.

- **Dinamika**

Ispitivanja tržišta putem MSP Barometra se vrši u redovnim intervalima, dva puta godišnje.

- **Formiranje liste MSP**

Analizom baze podataka MSP-a, kreiranom za potrebe projekta CREDO, selektirana su preduzeća koja će biti uvrštena u proces istraživanja i procjene poslovnog okruženja na nivou SI BiH.

- **Fokus na izabrane industrijske sektore**

U procesu formiranja liste MSP koji će biti uključeni u ovu aktivnost fokus je bio na MSP koja pripadaju drvoprerađivačkom, metaloprerađivačkom te prehrambenom sektoru.

- **Distribucija i prikupljanje upitnika**

Predstavnici NERDA-e posjetili su sve MSP koji se nalaze na listi, prezentirali proces i korisnost provedene metode Barometra te prikupili popunjene upitnike. Ova aktivnost je realizovana u drugoj polovini 2011. godine.

- **Analiza podataka**

Odjel za podršku i promociju poduzetništva, organizaciona jedinica NERDA-e, je izvršila analizu dobijenih rezultata te pripremila i ovaj broj MSP Barometra.

- **Karakteristika uzorka**

U istraživanje je uključeno 100 preduzeća sa područja SI BiH, od toga njih 33 pripada drvoprerađivačkom sektoru, 21 metaloprerađivačkom, te 46 prehrambenom sektoru.

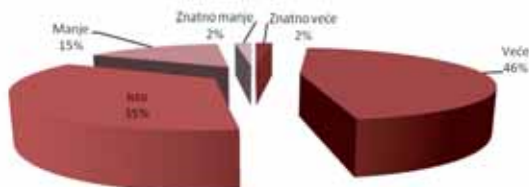
Rezultati poslovanja,
trenutni i očekivani nivo razvoja
u periodu od 6 mjeseci

UKUPNA PROIZVODNJA

Ukupna proizvodnja

Druga polovina 2010. u odnosu na prvu polovinu 2010.

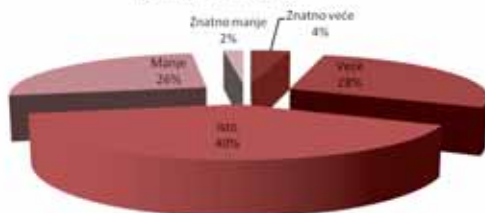
Ukupna proizvodnja

Druga polovina 2011. u odnosu na prvu polovinu (prognoza)

Ukupna proizvodnja

Prva polovina 2011. u odnosu na drugu polovinu 2010.

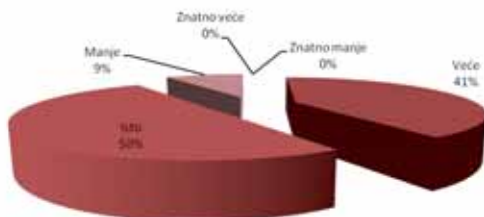

Rezultati dobijeni kroz inter-sektorski pregled pokazuju trend rezultata poslovanja koji je pogođen uticajima globalne krize. Smanjena ukupna proizvodnja za 28%, u drugom posmatranom periodu to i dokazuje. Prognoza poslovanja u narednom periodu, pokazuje da će se ukupna proizvodnja znatno povećati unatoč novom naletu krize koji je nastupio u 2011. godini. Samo 12% ispitanika smatra da će se ukupna proizvodnja smanjivati, što pokazuje da će se ekonomska situacija stabilizirati.

Metaloprerađivački sektor

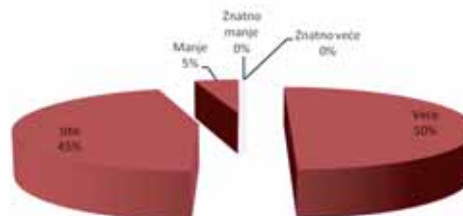
Ukupna proizvodnja

Druga polovina 2010. u odnosu na prvu polovinu 2010.

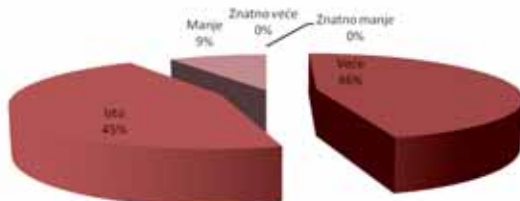
Ukupna proizvodnja

Druga polovina 2011. u odnosu na prvu polovinu (proгноza)

Ukupna proizvodnja

Prva polovina 2011. u odnosu na drugu polovinu 2010.

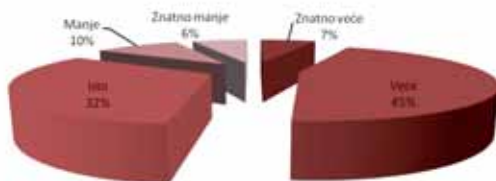

Metaloprerađivački sektor je sektor kojeg je najviše pogodila ekonomska kriza, što pokazuje prvi posmatrani period. Unatoč lošem periodu u 2010. godini, u prvoj polovini 2011. godine vidjiva je stabilizacija, te značajan rast ukupne proizvodnje. Prognoze za drugi period 2011. su skoro iste kao i u prvoj polovini 2011., što ukazuje na stabilizaciju krize u ovom sektoru.

Drvoprerađivački sektor

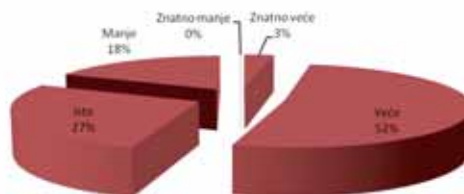
Ukupna proizvodnja

Druga polovina 2010. u odnosu na prvu polovinu 2010.

Ukupna proizvodnja

Druga polovina 2011. u odnosu na prvu polovinu (prognoza)

Ukupna proizvodnja

Prva polovina 2011. u odnosu na drugu polovinu 2010.

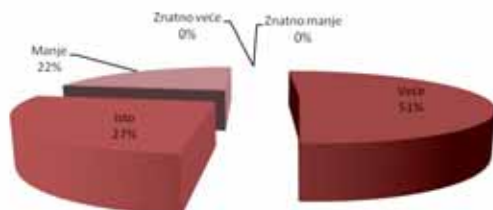

Analiza drvoprerađivačkog sektora je pokazala znatan pad ukupne proizvodnje u 2011. u odnosu na 2010. godinu. Čak 36% ispitanika je potvrdilo da se ukupna proizvodnja smanjila u odnosu na period 2010. godine. Međutim, prognoze za drugu polovinu 2011. su optimistične, što upućuje na rast proizvodnje i stabilizaciju situacije u ovom sektoru.

Prehrambeni sektor

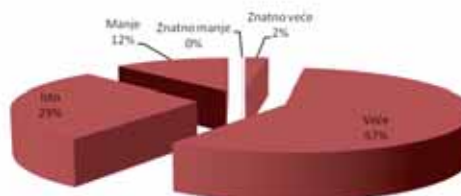
Ukupna proizvodnja

Druga polovina 2010. u odnosu na prvu polovinu 2010.

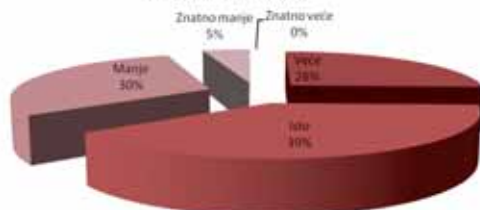
Ukupna proizvodnja

Druga polovina 2011. u odnosu na prvu polovinu (prognoza)

Ukupna proizvodnja

Prva polovina 2011. u odnosu na drugu polovinu 2010.

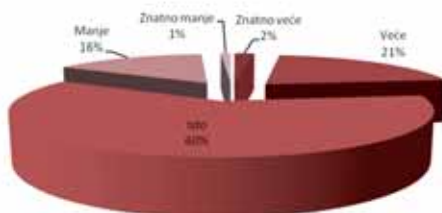

Prehrambeni sektor je bio najmanje pogođen krizom, što je i vidljivo u prvom posmatranom periodu. U 2011. godini primjetno je znatno smanjenje ukupne proizvodnje, što je posljedica nove globalne ekonomske krize koja ovaj put nije zaobišla ni ovaj sektor. Prognoze za naredni period pokazuju blagi rast ukupne proizvodnje.

NARUDŽBE SA INOSTRANOG TRŽIŠTA

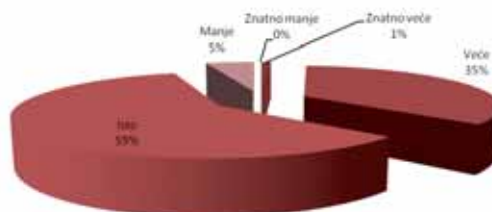
Narudžbe sa inostranog tržišta

Druga polovina 2010. u odnosu na prvu polovinu 2010.

Narudžbe sa inostranog tržišta

Druga polovina 2011. u odnosu na prvu polovinu 2011.

Narudžbe sa inostranog tržišta

Prva polovina 2011. u odnosu na drugu polovinu 2010.

Rezultati analize narudžbi sa inostranog tržišta pokazuju znatnu stabilnost u ovom segmentu poslovanja u oba posmatrana perioda. U 2011. godini postoji neznatan porast u odnosu na prethodnu godinu. Iako je u 2011. godini nastupio novi val globalne ekonomske krize, prognoze su prilično pozitivne. Većina ispitanika je prilično sigurna da neće biti naglog pada narudžbi sa inostranog tržišta u drugoj polovini 2011. nego se čak očekuje i značajan porast od 35% u odnosu na prvu polovinu godine.

Metaloprerađivački sektor

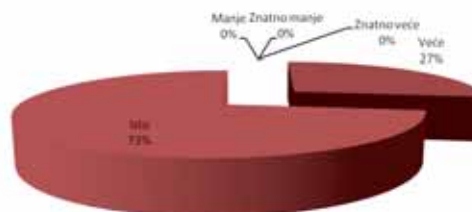
Narudžbe sa inostranog tržišta

Druga polovina 2010. u odnosu na prvu polovinu 2010.

Narudžbe sa inostranog tržišta

Druga polovina 2011. u odnosu na prvu polovinu 2011.

Narudžbe sa inostranog tržišta

Prva polovina 2011. u odnosu na drugu polovinu 2010.

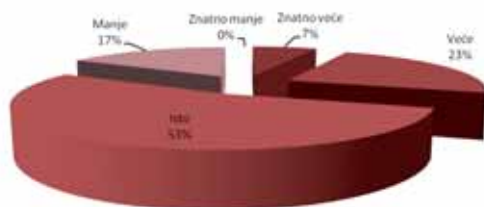

Metaloprerađivački sektor je sektor kojeg je najviše pogodila globalna ekonomska kriza. Pad cijena čelika na svjetskom tržištu doveo je do pada proizvodnje, te samim tim smanjenja narudžbi za inostrano tržište. Međutim, analiza pokazuje da se situacija stabilizovala. Nakon naglog pada narudžbi u 2009. godini, u 2010. zabilježen je blagi rast izvoza. U 2011. godini je prisutan trend pozitivnog globalnog ekonomskog kretanja. Prognoze pokazuju da će se ovaj trend nastaviti, te da neće biti naglih promjena u ovom segmentu poslovanja.

Drvopraerađivački sektor

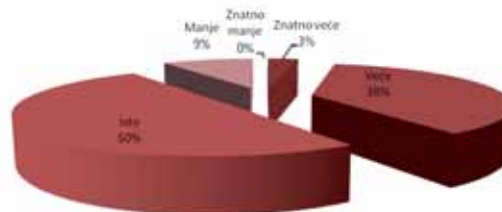
Narudžbe sa inostranog tržišta

Druga polovina 2010. u odnosu na prvu polovinu 2010.

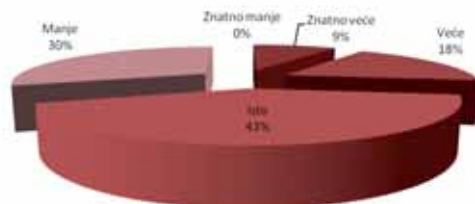
Narudžbe sa inostranog tržišta

Druga polovina 2011. u odnosu na prvu polovinu 2011.

Narudžbe sa inostranog tržišta

Prva polovina 2011. u odnosu na drugu polovinu 2010.

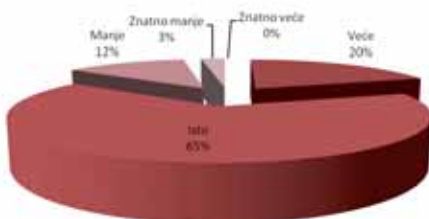

Drvopraerađivački sektor koji ima prilično visok procenat izvoza na inostrano tržište, nije osjetio posljedice globalne ekonomske krize. Analiza prva dva posmatrana perioda je pokazala da nije bilo naglih promjena u ovom segmentu, što znači da nije bilo znatnog pada niti rasta narudžbi sa inostranog tržišta. Prognoze za naredni period pokazuju nastavak trenda stabilizacije poslovanja sa inostranim tržištem. Indikativno je da su prognoze optimistične tj. da se predviđa smanjenje od tek 9% , dok rast od čak 38% pokazuje da se situacija na inostranom tržištu stabilizuje.

Prehrambeni sektor

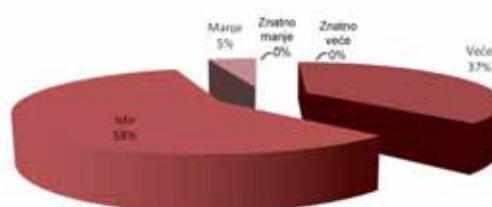
Narudžbe sa inostranog tržišta

Druga polovina 2010. u odnosu na prvu polovinu 2010.

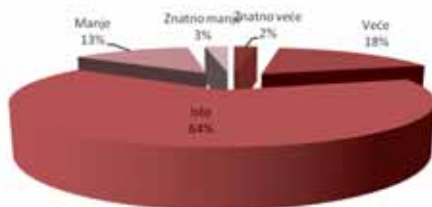
Narudžbe sa inostranog tržišta

Druga polovina 2011. u odnosu na prvu polovinu 2011.

Narudžbe sa inostranog tržišta

Prva polovina 2011. u odnosu na drugu polovinu 2010.

Prehrambeni sektor nije bio pogođen krizom, što znači da se narudžbe sa inostranog tržišta u 2010. godini i u 2011. godini nisu znatno niti smanjile niti povećale. Iako prehrambeni sektor ima veliki potencijal, on nije u cjelosti iskorišten. Veliki procenat proizvoda iz ovog sektora se uvozi, iako ovaj sektor ima dovoljno proizvoda i za izvoz i za plasiranje na domaće tržište. Prognoze u prehrambenom sektoru su slične kao i u prethodna dva sektora, što znači da se situacija poprilično stabilizuje. Predviđanja pokazuju da u 2011. godini neće doći do smanjenja narudžbi sa inostranog tržišta, te da će se nastaviti pozitivna kretanja.

NARUDŽBE SA DOMAĆEG TRŽIŠTA

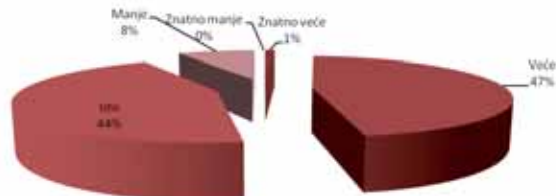
Narudžbe sa domaćeg tržišta

Druga polovina 2010. u odnosu na prvu polovinu 2010.

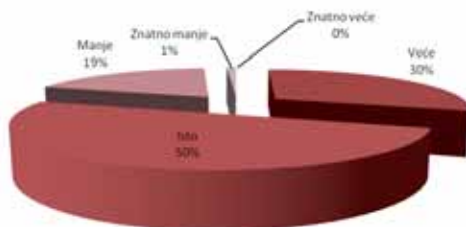
Narudžbe sa domaćeg tržišta

Druga polovina 2011. u odnosu na prvu polovinu 2011.

Narudžbe sa domaćeg tržišta

Prva polovina 2011. u odnosu na drugu polovinu 2010.

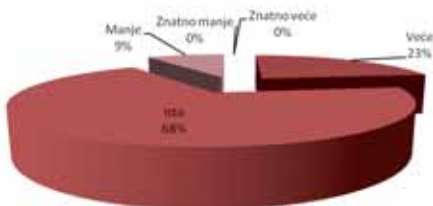

Iako analize pokazuju da Bosna i Hercegovina ima poprilično visok procenat uvoza sa inostranog tržišta, narudžbe sa domaćeg tržišta ipak pokazuju trend stabilizacije ovog segmenta poslovanja. Prognoze za naredni period su pozitivne, te se predviđa znatan rast narudžbi sa domaćeg tržišta. Optimizam koji je vladao u prvoj polovini 2011. godini će se nastaviti i u narednom periodu. Predviđa se da će smanjenje narudžbi biti manje od 8 %, što ukazuje na tendenciju zamjene uvoza domaćim proizvodima.

Metaloprerađivački sektor

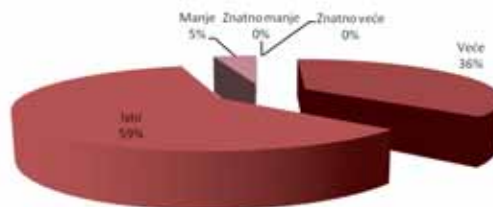
Narudžbe sa domaćeg tržišta

Druga polovina 2010. u odnosu na prvu polovinu 2010.

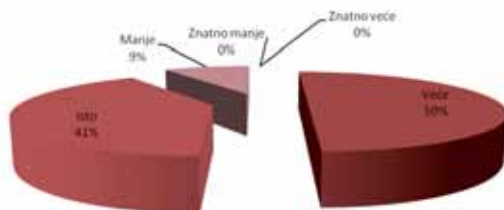
Narudžbe sa domaćeg tržišta

Druga polovina 2011. u odnosu na prvu polovinu 2011.

Narudžbe sa domaćeg tržišta

Prva polovina 2011. u odnosu na drugu polovinu 2010.

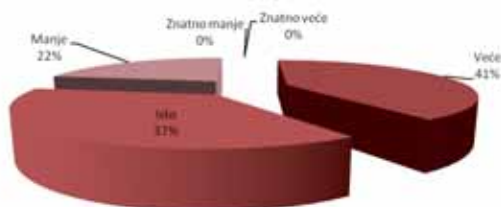

Analiza narudžbi sa domaćeg tržišta u 2010. godini pokazuje blagi porast nakon velikog pada narudžbi u 2009. godini. Analiza drugog posmatranog perioda pokazuje značajan rast narudžbi i tek minorno smanjenje. Predviđanja za drugu polovinu godine pokazuju da među ispitanicima vlada optimizam, te da bi se trend rasta potražnje na domaćem tržištu trebao nastaviti do kraja 2011. godine.

Drvoprađivački sektor

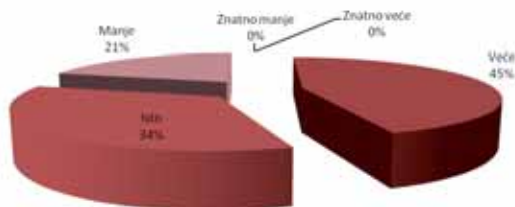
Narudžbe sa domaćeg tržišta

Druga polovina 2010. u odnosu na prvu polovinu 2010.

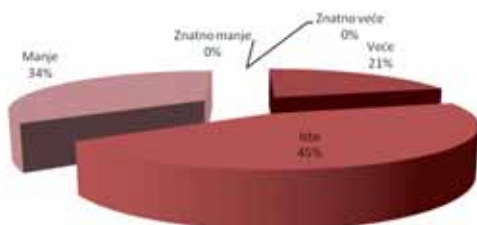
Narudžbe sa domaćeg tržišta

Druga polovina 2011. u odnosu na prvu polovinu 2011.

Narudžbe sa domaćeg tržišta

Prva polovina 2011. u odnosu na drugu polovinu 2010.

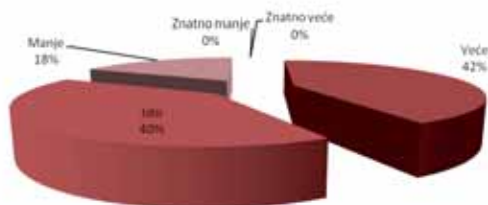

Analize pokazuju da ovaj sektor još više osjeća posljedice globalne ekonomske krize. Rezultati dobijeni kroz ovo istraživanje pokazuju da su se u prvoj polovini 2011. godine narudžbe sa domaćeg tržišta u ovom sektoru znatno smanjile u odnosu na prethodnu godinu. Smanjen broj narudžbi sa domaćeg tržišta direktno je uticao na smanjenu proizvodnju u ovom sektoru. Međutim, previđanja za naredni period su optimistična, što znači da 45% ispitanika vjeruje da će se narudžbe sa domaćeg tržišta povećati.

Prehrambeni sektor

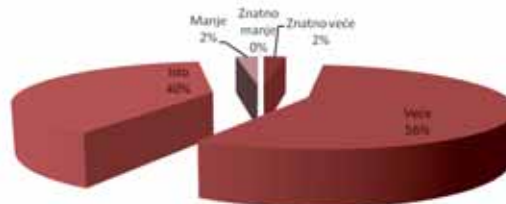
Narudžbe sa domaćeg tržišta

Druga polovina 2010. u odnosu na prvu polovinu 2010.

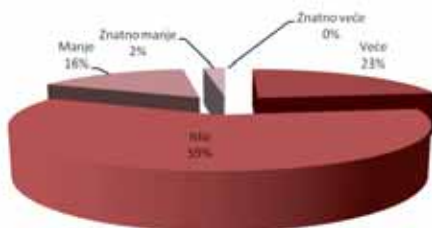
Narudžbe sa domaćeg tržišta

Druga polovina 2011. u odnosu na prvu polovinu 2011.

Narudžbe sa domaćeg tržišta

Prva polovina 2011. u odnosu na drugu polovinu 2010.

Globalna ekonomska kriza nije mnogo uticala na narudžbe sa domaćeg tržišta u prehrambenom sektoru. U prvoj polovini 2011. godine sektor bilježi blagi pad narudžbi sa domaćeg tržišta u odnosu na prethodnu godinu i relativno stabilnu situaciju u ovom segmentu analize. Prognoze za naredni period su veoma optimistične sa skoro 56% ispitanika koji predviđaju povećanje narudžbi i samo 2% onih koji očekuju smanjenje.

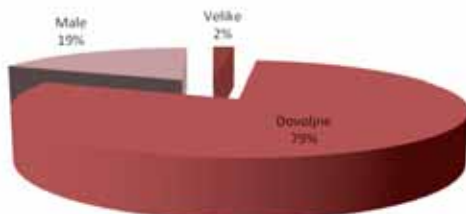
ZALIHE I ZALIHE VEZANE ZA PROCES PROIZVODNJE

Zalihe

31.08.2011. u odnosu na 31.12.2010.

Zalihe vezane za proces proizvodnje

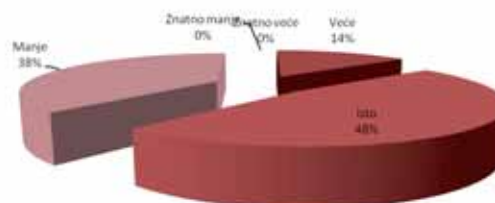
Analiza upitnika na inter-sektorskom nivou pokazuje da je nivo zaliha u posmatranom periodu značajno varirao što je logična posljedica poremećaja na tržištu u proteklom periodu.

79% firmi na raspolaganju ima dovoljne količine zaliha vezanih za proces proizvodnje što je dobro, jer se firme sada mogu posvetiti proizvodnji i ispunjavanju zadanih poslovnih ciljeva u potpunosti.

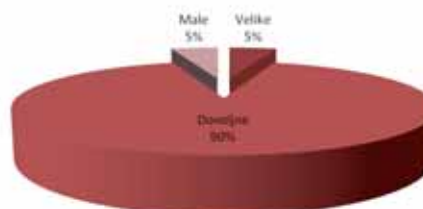
Metaloprerađivački sektor

Zalihe

31.08.2011. u odnosu na 31.12.2010.

Zalihe vezane za proces proizvodnje

S obzirom na dosta lošije rezultate poslovanja, smanjenje ukupne proizvodnje, te smanjenje narudžbe sa domaćeg i inostranog tržišta, nivo zaliha je smanjen. Analize ipak pokazuju da 90% ispitanika smatra da je nivo zaliha vezanih za proces proizvodnje zadovoljavajući.

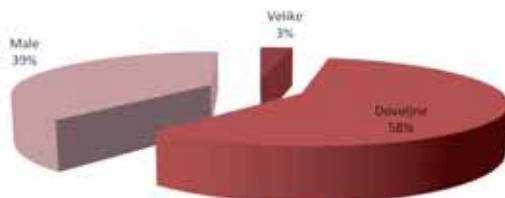
Drvoprađivački sektor

Zalihe

31.08.2011. u odnosu na 31.12.2010.

Zalihe vezane za proces proizvodnje

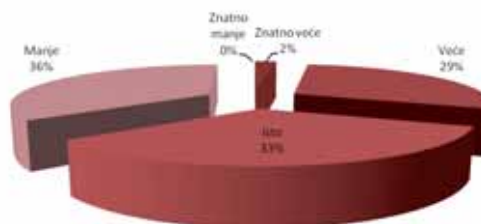
Analizom je utvrđeno da je drvoprađivački sektor pokazao najveću nestabilnost u ovom segmentu poslovanja. Smanjena potražnja proizvoda, te smanjenje ukupne proizvodnje, dovelo je do lošijih rezultata.

Više od polovine ispitanika smatra da je nivo zaliha vezanih za proces proizvodnje dovoljan. Ipak, indikativno je da više od jedne trećine ispitanika smatra da su im zalihe male, što može predstavljati problem u narednom periodu, ukoliko se nivo narudžbi poveća.

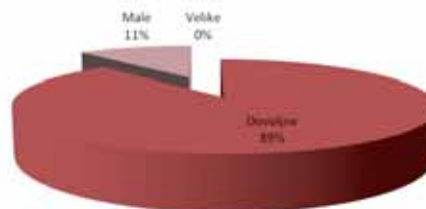
Prehrambeni sektor

Zalihe

31.08.2011. u odnosu na 31.12.2010.

Zalihe vezane za proces proizvodnje

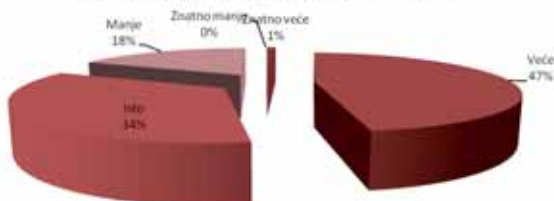

Analiza je pokazala da su količine zaliha u ovom sektoru izrazito varirale, ali ukupno gledajući pokazuju stagnaciju u ovom segmentu poslovanja. Velika većina ispitanika smatra da je nivo zaliha dovoljan što je pozitivan znak za buduće poslovanje.

BROJ ZAPOSLENIH

Broj zaposlenih

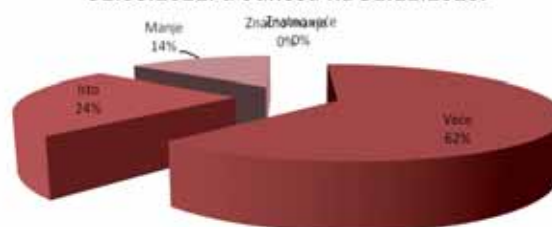
31.08.2011. u odnosu na 31.12.2010.

Metaloprerađivački sektor

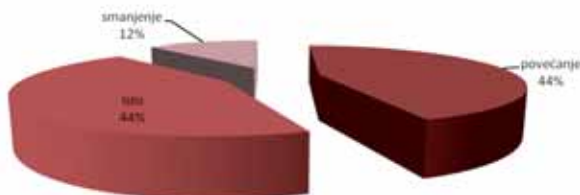
Broj zaposlenih

31.08.2011. u odnosu na 31.12.2010.

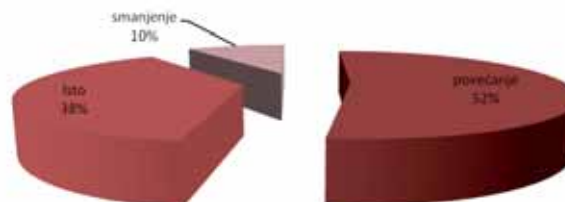
Broj zaposlenih

Predviđanje za naredni period
(povećanje/smanjenje br. zaposlenih)

Broj zaposlenih

Predviđanje za naredni period
(povećanje/smanjenje br. zaposlenih)

Analiza na inter-sektorskom nivou je pokazala da se broj zaposlenih u 2011. godini povećao, te da je dosta manji procenat ispitanika imao otpuštanje radnika. Predviđanja za naredni period su optimistična što znači da će veliki procenat ispitanika zadržati postojeći broj zaposlenih ili ga čak i povećati.

Sektor koji je najviše pogođen globalnom ekonomskom krizom, pokazuje znatan napredak što se tiče povećanja broja zaposlenih. Pozitivan trend rasta broja zaposlenih trebao bi se nastaviti i u narednom periodu.

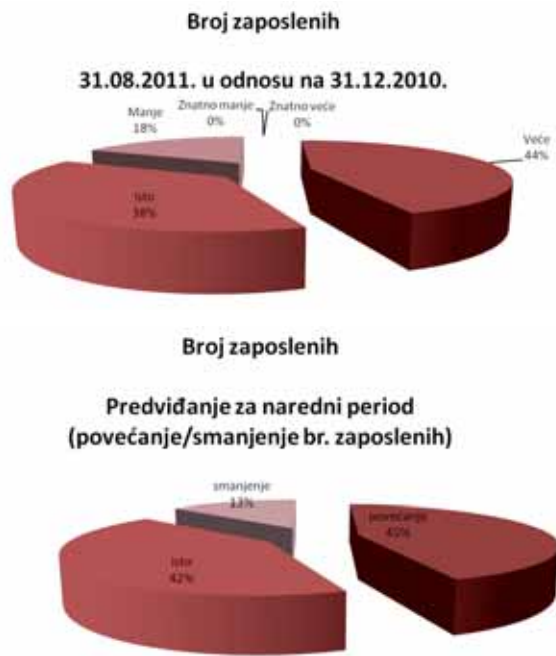
Drvoprerađivački sektor

Firme iz ovog sektora su u proteklom periodu imale najviše problema da zadrže postojeći broj zaposlenih, te je stoga čak 24% ispitanika moralo otpušati radnike. Ipak, pozitivna je činjenica da je 37% firmi izvršilo dodatno zapošljavanje što govori u prilog činjenici da je situacija u ovom sektoru varirala na pojedinačnom nivou.

Rezultati predviđanja za naredni period pokazuju da će doći do stabilizacije stanja u sektoru i dodatnog zapošljavanja uz tek neznatan procenat otpuštanja radnika.

Prehrambeni sektor

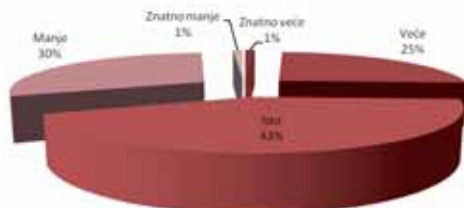
Analiza je pokazala da je ovaj sektor zabilježio povećanje broja zaposlenih, te zadržao već postojeći broj zaposlenih uz 18% onih koji su morali otpušati radnu snagu što nije mnogo, ali obzirom da je broj onih koji su izvršili dodatno zapošljavanje više od dva puta veći, može se konstatovati da je situacija u ovom sektoru zadovoljavajuća.

Predviđanja za naredni period pokazuju pozitivan trend rasta broja zaposlenih.

REZERVE PROIZVODA

Rezerve proizvoda

31.08.2011. u odnosu na 31.12.2010.

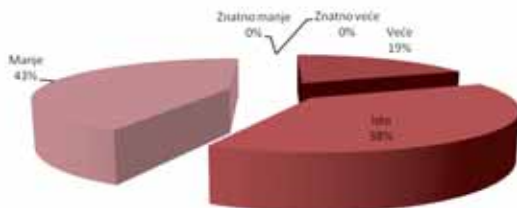

Rezultati pokazuju da više od polovine ispitanih preduzeća ima problema sa količinom gotovih proizvoda na skladištu što negativno utiče na rezultate poslovanja s aspekta vezivanja obrtnog kapitala. Preduzeća koja nemaju dovoljan broj proizvoda u rezervi imaju ozbiljnih problema sa poslovanjem i ovaj segment je nešto na šta se treba obratiti posebna pažnja.

Metaloprerađivački sektor

Rezerve proizvoda

31.08.2011. u odnosu na 31.12.2010.

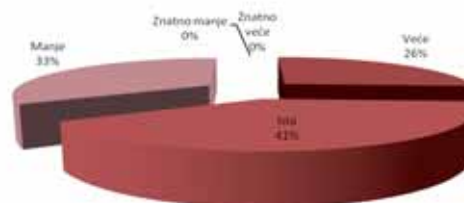

Najveći broj ispitanika (43%) u ovom sektoru se suočava sa stanjem smanjenih rezervi što ukazuje na ozbiljne teškoće u ovom sektoru poslovanja.

Drvoprerađivački sektor

Rezerve proizvoda

31.08.2011. u odnosu na 31.12.2010.

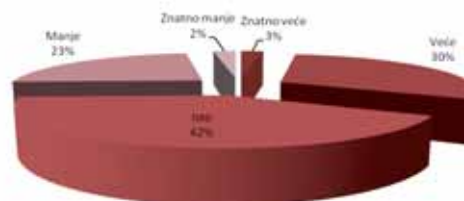

Problemi sa variranjem broja zaliha koji su prikazani u ovom sektoru su u direktnoj vezi sa problemima koje preduzeća iz ovog sektora imaju u procesu obezbjeđenja repromaterijala. Dobijeni rezultati ukazuju na nužnost djelovanja u tom smislu.

Prehrambeni sektor

Rezerve proizvoda

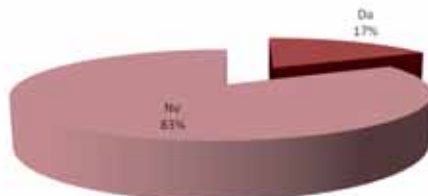
31.08.2011. u odnosu na 31.12.2010.

Situacija u ovom sektoru je vrlo slična situaciji u drugim sektorima po pitanju variranja količina rezervi proizvoda, no ovo je jedini sektor u kome je smanjenje rezervi iskazano kod najmanjeg broja ispitanika što ukazuje na stabilnost na tržištu u ovom sektoru.

PUNI KAPACITET SA MAŠINAMA I SREDSTVIMA RADA

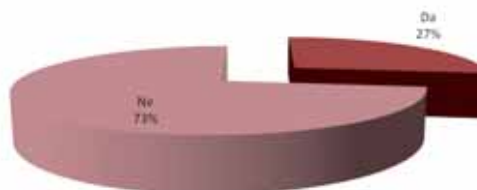
Puni kapacitet sa mašinama i sredstvima rada

Analiza je pokazala da izuzetno veliki broj ispitanika smatra da njihove mašine ne rade punim kapacitetom. Ova činjenica pokazuje da nedostatak mašina za rad nije primarni problem privrednika sa ovog područja.

Drvoprerađivački sektor

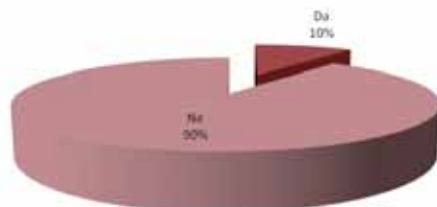
Puni kapacitet sa mašinama i sredstvima rada

Uprkos pozitivnim trendovima, još uvijek su vidljivi tragovi skorašnje krize. Iako je ovo sektor sa značajno najvećim procentom iskorištenosti kapaciteta ipak je to još uvijek daleko od nivoa uposlenosti proizvodnih kapacite koji je bio u periodu neposredno pred krizu.

Metaloprerađivački sektor

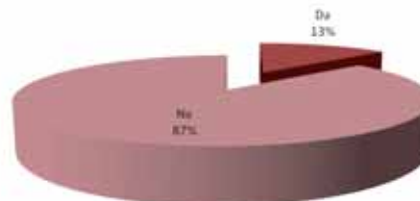
Puni kapacitet sa mašinama i sredstvima rada

Analiza sektora metaloprerađivačke pokazuje da 90% ispitanika smatra da njihovi kapaciteti nisu u potpunosti iskorišteni. Ovako veliki procenat znači da pozitivna predviđanja za rast ukupne proizvodnje leže na validnim osnovama, te da će firme iz ovog sektora moći odgovoriti zahtjevima tržišta u narednom periodu.

Prehrambeni sektor

Puni kapacitet sa mašinama i sredstvima rada

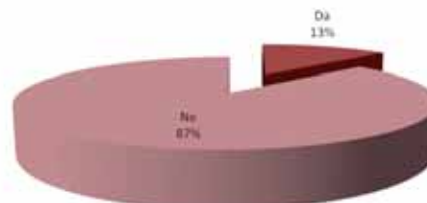

Trenutna iskorištenost mašina i sredstava za rad u ovom sektoru je izuzetno mala. Ovako veliki procenat neiskorištenja kapaciteta pokazuje da postoje velike mogućnosti iskorištenja kapaciteta u ovom sektoru.

NEDOSTATAK RADNE SNAGE

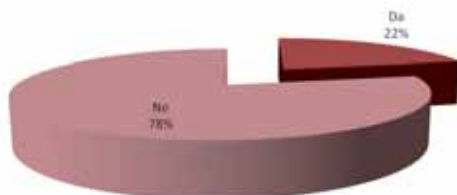
Drvopreradaivački sektor

Nedostatak radne snage

S obzirom na još uvijek vidljive posljedice globalne ekonomske krize, većina ispitanika smatra da nema potrebe za novim zapošljavanjem, te se odlučuje zadržati postojeći broj uposlenih koji je sasvim dovoljan za obavljanje poslovnih aktivnosti.

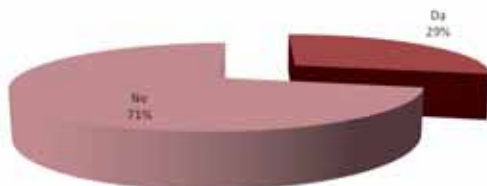
Nedostatak radne snage

Analiza inter-sektorskog nivoa je pokazala da 78% ispitanika smatra da ne nedostaje radne snage.

Metalopreradaivački sektor

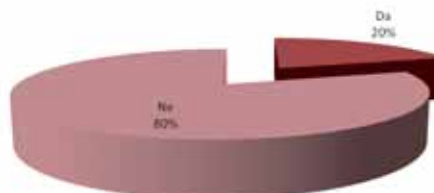
Nedostatak radne snage

U ovom sektoru je slična situacija kao i u inter-sektorskom pregledu, što znači da 71% ispitanika smatra da nema nedostatka radne snage.

Prehrambeni sektor

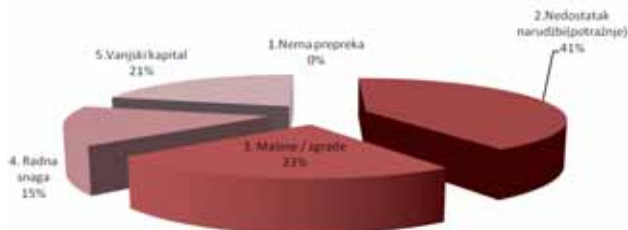
Nedostatak radne snage

Kao i u svim ostalim sektorima, pa tako i u prehrambenom sektoru velika većina ispitanika smatra da nema nedostatka radne snage.

NAJVAŽNIJE PREPREKE ZA RAZVOJ

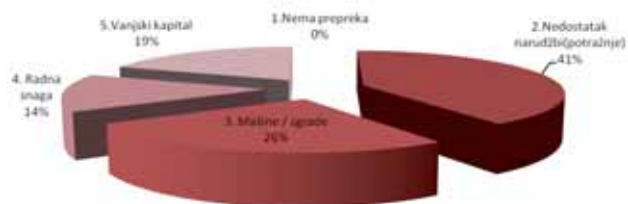
Najvažnije prepreke za razvoj

Analiza prepreka u inter-sektorskom nivou je pokazala da većina ispitanika smatra da je glavna prepreka za razvoj nedostatak narudžbi, dok su ostale prepreke ravnomjerno raspoređene. Indikativno je da nijedan ispitanik nije naveo da nema prepreki za rast preduzeća.

Metaloprerađivački sektor

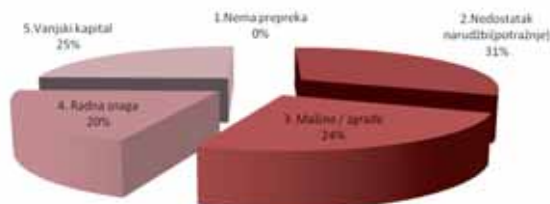
Najvažnije prepreke za razvoj

Analiza je pokazala skoro iste rezultate kao i u inter-sektorskom pregledu, što znači da najveći procenat ispitanika iz ovog sektora smatra da je najveća prepreka za razvoj nedostatak narudžbi odnosno nedostatak proizvodnje. U ovom sektoru je najviše izražen problem nedostatka narudžbi sa preko 40%.

Drvoprerađivački Sektor

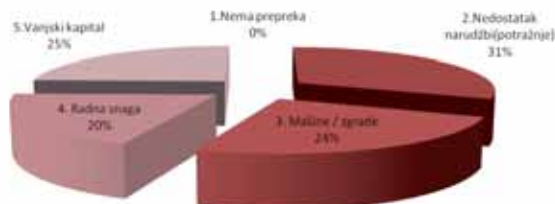
Najvažnije prepreke za razvoj

Kao i u ostalim sektorima najvažnija prepreka za razvoj je nedostatak narudžbi što ukazuje na problem promocije, nastupa na tržištu i jaku konkurenciju.

Prehrambeni sektor

Najvažnije prepreke za razvoj

Zanimljivo je da su rezultati za ovaj sektor identični sektoru drvoprerađivačke industrije, ali su problemi sa nedostatkom narudžbi više vezani uz nemogućnost izvoza poljoprivrednih proizvoda i veliku količinu uvoznih proizvoda.

PROMJENA I PROCJENA PROFITABILNOSTI

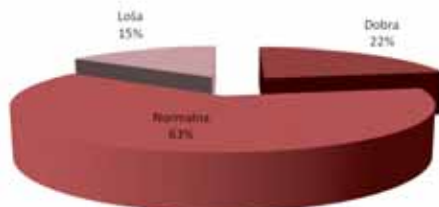
Metaloprerađivački sektor

Promjena profitabilnosti

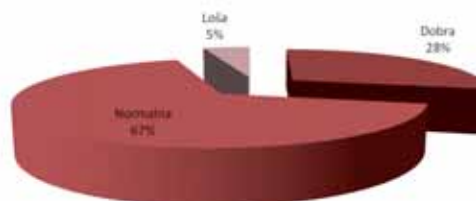
Procjena profitabilnosti

Na dan vršenja ankete

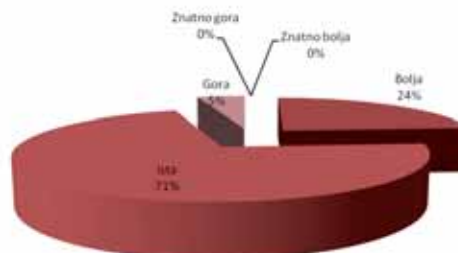
Procjena profitabilnosti

Na dan vršenja ankete

Procjena profitabilnosti pokazuje da tek 5% smatra svoju profitabilnost lošom, te u ovom segmentu poslovanja nema značajnijih problema.

Promjena profitabilnosti

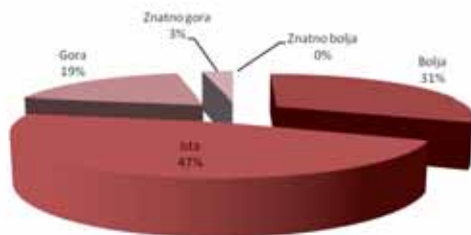

Analiza profitabilnosti na inter-sektorskom nivou je pokazala da je većina ispitanika zadovoljna svojom profitabilnošću, te vjeruje da će se pozitivan trend nastaviti u narednom periodu.

Većina ispitanika smatra svoju profitabilnosti dobrom i vjeruje da će se takav trend nastaviti u narednom periodu.

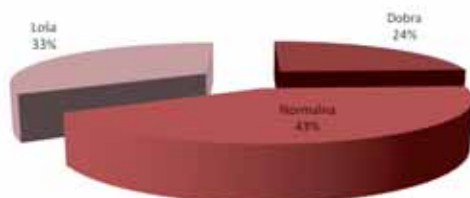
Drvoprerađivački sektor

Promjena profitabilnosti

Procjena profitabilnosti

Na dan vršenja ankete

Analiza je pokazala da se ovaj sektor nešto sporije oporavlja od posljedica ekonomske krize. Tek 43% ispitanika smatra svoju profitabilnost normalnom. Predviđanja za naredni period su slična, što znači da većina ispitanika smatra da neće biti nekih bitnijih promjena profitabilnosti.

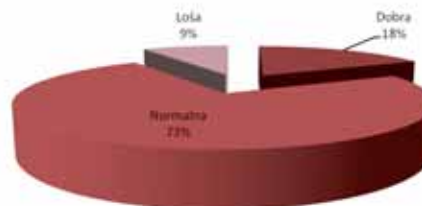
Prehrambeni sektor

Promjena profitabilnosti

Procjena profitabilnosti

Na dan vršenja ankete

Rezultati u ovom sektoru pokazuju da velika većina ispitanika smatra svoju profitabilnost izuzetno dobrom i vjeruje da će se takav trend nastaviti.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Istorija se ponavlja, globalna ekonomija i deregulirani finansijski sistem ponovno su u krizi, a berza moralnih vrijednosti je doživjela krah.

“Ispitajte ono što istorija pamti, prisjetite se onoga što se dogodilo u krugu vlastitog vam iskustva, pažljivo razmotrite kakvo je bilo ponašanje, u privatnom i javnom životu, gotovo svih velikih nesretnika o kojima ste čitali ili čuli za njih, ili ih se sjećate i vidjet ćete da su nesreće velike većine njih proizašle iz toga što nisu znali kad im je bilo dobro, kad im je bilo umjesno mirovati i biti zadovoljan.”

Adam Smith, The Theory of Moral Sentiment

Vlade najrazvijenijih zemalja svijeta, prije svih SAD, službeno su izjavile da je finansijska kriza nastala iznenada, odnosno da je niko nije predvidio.

Suprotno tome, postoji cijeli niz istaknutih ekonomista koji su ukazivali na opasnosti određenih nelogičnosti na finansijskom tržištu.

Robert Krugman¹ je dugo ukazivao na valutnu i finansijsku krizu, a postoji i cijeli niz drugih istaknutih ekonomista koji su ukazivali na nelogičnosti u finansijskom sistemu.

Svjetska ekonomija trenutno prolazi najtežu finansijsku krizu u poslednjih osamdeset godina.

Kriza je najprije zahvatila znatan segment američkog finansijskog sistema – kreditiranje nekretnina, a postupno se širila na bankarski sistem, osiguranje, fondove, berze.

Iz američkih finansija kriza se proširila na evropske finansije, bankarstvo, berze.

Posljedično, kriza se počela reflektirati i na realni sektor. Stopa rasta svjetskog BDP ozbiljno se usporava, padaju cijene nekretnina, neki industrijski sektori počinju trpeti velike gubitke.

Svjedoci smo prije svega systemske, konstrukcijske krize svjetskog finansijskog sistema. Utoliko je ona i teža i drugačija od dosadašnjih!

Pod uticajem tih kretanja, situacija u BiH se dodatno usložnjava, postojeći spoljno-trgovinski deficit se povećava, a osjeća se i uticaj nezaposlenosti.

Proizvodna, ali i izvozna struktura (lohn poslovi, izvoz sirovina i proizvoda sa niskom dodatnom vrijednošću) su nepovoljni, što još dodatno pogoršava nedostatak kvalificiranih ljudskih resursa.

Ovaj broj Barometra izlazi u trenutku u kojem je prvi val globalne ekonomske krize saniran (ili uspješno prikriven) no složena situacija na globalnom tržištu kao i informacije kojima smo svakodnevno izloženi jasno ukazuju na činjenicu da kriza ne samo da nije prevladana već da njen pravi udar tek predstoji.

Informacije o nepovoljnom statusu nacionalnih ekonomija u Evropskoj uniji (Grčka, Italija, Portugal) jasno ukazuju da rješenja još nisu pronađena te da ćemo i u narednom periodu biti svjedocima (i akterima) turbulentnih zbivanja na globalnim tržištima.

Prema analizama strukture izvoza naše kompanije plasiraju svoje proizvode na tržišta bivše države, odnosno na tržišta Evropske unije. Tek manji procenat roba i usluga (manje od 15%) se izvozi na treća tržišta.

Ako informacijama o globalnoj krizi, koje smo već predočili, dodamo i informacije o, u većini slučajeva neuspješnim tranzicionim ekonomija naših susjeda, onda smo uspjeli stvoriti okvir u kojemu naše kompanije djeluju.

No, i pored toga, rezultati koje smo dobili u toku ovog ispitivanja ukazuju na određeni optimizam. Da li je on realan ili ne, pokazat će vrijeme.

Umjesto kritičkog razmatranja stanja u pojedinim analiziranim sektorima, u ovim zaključnim razmatranjima, čitaocima nudimo jedan zanimljiv prikaz stanja u globalnoj ekonomiji iz pera uglednog slovenačkog sociologa i filozofa Slavoj Žižeka:

„Dva stupa gospodarstva Malija su pamuk na jugu i stočarstvo na sjeveru, a oboje grcaju u problemima zato što zapadne sile krše ista ona pravila koja tako brutalno primjenjuju na osiromašene zemlje Trećeg svijeta.

Mali proizvodi pamuk vrhunskog kvaliteta, ali problem je u tome što američka vlada na finansijsku podršku američkih uzgajivača pamuka troši iznose veće nego što je cijeli državni proračun Malija, pa nije čudo što se Mali ne može natjecati sa američkim pamukom. Na sjeveru je krivac Evropska unija – govedina sa Malija ne može se natjecati sa subvencioniranim evropskim mlijekom i govedinom. EU svaku kravu subvencionira s oko 500 Eura godišnje, više nego što je godišnji bruto proizvod Malija po stanovniku.

Imajući to u vidu ne čudi sto je ministar privrede Malija komentirao – ne trebaju nama ni vaša pomoć, ni savjeti, ni predavanja o pozitivnom efektu ukidanja pretjeranih državnih regulativa, samo vas molimo da se držite vlastitih pravila o slobodnom tržištu i našim će problemima biti kraj.“

Udruženje za razvoj NERDA nastavlja sa kontinuiranim praćenjem ekonomskih parametara, kroz korištenje postojeće metodologije. Slijedeći broj je planiran za proljeće 2012. godine kada ćemo dobiti i odgovore na neka od pitanja koja su aktualizirana kroz ovaj broj Barometra.

* * *